

УДК 657(477)(045) :339.75

Демків Х.С.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА РИНКУ АНТИКВАРІАТУ

У статті висвітлено організаційну систему економічного аналізу як підґрунтя для ефективного управління підприємством. Наведено існуючі системи організації аналізу для можливості їх застосування підприємствами на ринку антикваріату. Запропоновано основні етапи організації аналітичного процесу для підприємств на ринку антикваріату.

Ключові слова: аналіз, антикваріат, підприємство, предмети колекціонування, аналітичний процес, етап, програма.

Постановка проблеми. Успішність проведення економічного аналізу на підприємстві залежить насамперед від своєчасності, повноти та достовірності інформаційного забезпечення. Проте, не лише інформаційна складова впливає на якість економічного аналізу. Більшість суб'єктів господарювання здійснюють свою діяльність інтуїтивно, без організації науково обґрунтованого економічного аналізу, що може стати причиною збитковості та банкрутства.

Саме тому задля налагодження ефективного аналітичного процесу виникає необхідність у розробці чіткої схеми організації, яка б відповідала потребам суб'єктів господарювання, що здійснюють господарські операції з предметами антикваріату та колекціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання щодо організації економічного аналізу на підприємстві розглядаються провідними вітчизняними та іноземними науковцями, серед яких М.Г. Чумаченко [1, с.158], Є.В. Мних [2, с.86],

Г.В. Савицька [3, с.68], Ф.Ф. Бутинець [4, с.157], Г.І. Купалова [5], О.І. Дацій [6], І.С. Шкарабан [7], Ю.О. Нестерчук [8], О.В. Олійник [9] та інші.

Мета статті полягає у висвітленні комплексу питань з організації аналітичного процесу на підприємствах, які здійснюють власну господарську діяльність на ринку антикваріату.

Основний матеріал дослідження. Підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень стає можливим завдяки правильній організації економічного аналізу на підприємстві. У ході аналітичного процесу виникає необхідність у загальному та комплексному плануванні.

Загальне планування зазвичай передбачає складання плану на один календарний рік [1, с.160] і є невід'ємною складовою, яка дозволяє комплексно аналізувати господарську діяльність підприємства. Загальним планом передбачено охоплення програмно-методичних і організаційних питань (рисунок 1).

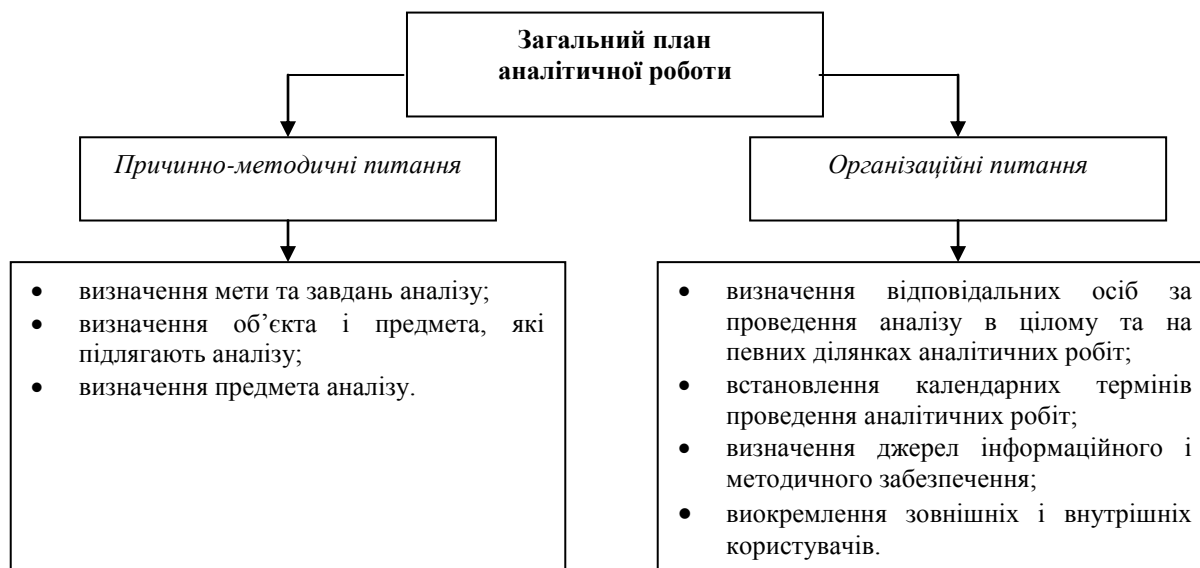

Рис. 1. Складові елементи загального плану аналітичної роботи на підприємстві [1, с. 160; 3, с. 68; 6, с. 72]

На основі загального плану аналітичної роботи складають програми, спрямовані на тематичний аналіз окремих сторін господарської діяльності підприємства. Тобто, програма конкретизує питання, які потребують детального вивчення у ході проведення аналітичних робіт.

На практиці виокремлюють два види організаційних систем економічного аналізу: централізовану і децентралізовану.

Для централізованої системи характерним є створення (виокремлення) спеціалізованого структурного підрозділу (відділу), який відповідає за всі функції економічного аналізу. Перевагою цієї системи є чіткий розподіл праці між аналітиками, можливість застосування обчислювальної техніки у мережі. Однак головним її недоліком є віддаленість аналітичного процесу від процесів управління та менеджменту [2, с. 90-91]. Така система організації є характерною для середніх і великих підприємств, а своє відображення на ринку антикваріату може знайти виключно у великих аукціонних компаніях.

Характерною перевагою для децентралізованої системи є максимальна наближеність до управлінського процесу, що є сприятливою передумовою для підвищення ефективності здійснюваної аналітичної роботи, а також можливістю застосування персональних комп'ютерів. У такій системі не створюють спеціалізованого відділу, натомість аналітичні роботи розподіляються в існуючій організаційній системі управління підприємством [10, с. 451]. Децентралізована система організації економічного аналізу є найбільш поширеною на ринку антикваріату, оскільки переважна більшість суб'єктів, які функціонують на ньому, є малими підприємствами.

Отже, вибір варіанту системи організації економічного аналізу залежить виключно від розміру, потреб і можливостей конкретного суб'єкта господарювання.

На великих підприємствах за організацію аналітичної роботи відповідає головний економіст чи фінансист, який в цілях координації роботи тісно співпрацює з керівниками різних відділів.

Враховуючи, що суб'єкти господарювання на ринку антикваріату найчастіше представлені у формі малих підприємств (магазинів роздрібно-або комісійної торгівлі), то відповідальною особою за організацію та реалізацію аналітичної роботи виступає, як правило, головний бухгалтер.

В обох випадках контроль за аналітичним процесом і одержаними результатами здійснюється керівником підприємства.

Комплексність і системність економічного аналізу як процесу, передбачає наявність певної кількості етапів, які в кінцевому рахунку становлять його організаційну структуру. Такі вчені, як М. Чумаченко, Ф. Бутинець, Г. Купалова, О. Дацій та інші [1, с. 163; 4, с. 159; 5; 6, с. 74], у своїх працях з економічного аналізу виокремлюють

три основних етапи аналітичного процесу на підприємстві, а саме:

1. Підготовчий.
2. Основний (аналітичний).
3. Завершальний (підсумковий).

Натомість І. Шкарабан, Ю. Нестерчук, О. Олійник та інші [7; 8, с. 112; 9] виокремлюють п'ять етапів аналітичного процесу. На нашу думку, представлення більше, ніж трьох етапів є не завжди доцільним, оскільки відображає зміст тих самих аналітичних процедур.

Так, на ринку антикваріату підготовчий етап аналітичного процесу на підприємстві передбачає:

По-перше, визначення предмета та об'єкта, мети та завдань економічного аналізу. Для підприємств, що здійснюють господарську діяльність на ринку антикваріату, об'єктами економічного аналізу можуть виступати:

- ресурси підприємства (грошові кошти, майно);
- господарська діяльність підприємства (інвестиційна, фінансова);
- форми власності і господарювання тощо.

Предметом економічного аналізу слід вважати результати, одержані підприємством внаслідок реалізації низки прийнятих управлінських рішень в ході провадження господарської діяльності. Таким чином, основною метою є дотримання та виконання існуючих планів і програм підприємства, що сприятиме подальшій ефективності економічної роботи підприємства. У нашому випадку основними завданнями економічного аналізу слід вважати:

- об'єктивне оцінювання діяльності підприємств шляхом співставлення одержаних результатів з витратами;
- виявлення можливих ризиків у ході здійснення господарської діяльності підприємством на ринку антикваріату;
- узагальнення результатів аналізу для прийняття раціональних управлінських рішень.

По-друге, розробка планів та програм аналізу з подальшим складанням календарного графіку проведення аналітичних робіт. При цьому задля досягнення позитивних результатів необхідно враховувати досвід попередніх періодів.

По-третє, визначення виконавців аналітичних робіт, а також відповідальних осіб: особи, яка відповідатиме за аналітичний процес – в цілому, а також осіб, які відповідатимуть за певні його ланки. Виконавці аналітичних робіт можуть бути як внутрішні (головний бухгалтер/економіст, керівники економічних відділів підприємства), так і зовнішні (аудитори, контролюючі органи).

По-четверте, інформаційне забезпечення економічного аналізу джерелами якого є:

- офіційна фінансова та статистична звітність;
- нормативно-правова база;

- спеціалізована література з питань антикваріату та предметів колекціонування.

По-п'яте, методичне забезпечення економічного аналізу. Передбачає сукупність загальноекономічних, економіко-логічних і економіко-математичних методів, спрямованих на комплексне вивчення господарської діяльності підприємства (аналіз, синтез, анкетування, порівняння, експертні оцінки тощо). Також методичним забезпеченням передбачено розробку системи показників, які дозволять всебічно вивчити стан підприємства (рівень ефективності господарювання, можливості щодо вдосконалення результатів господарської діяльності тощо).

Реалізація розроблених планів і програм, передбачена основним (аналітичним) етапом, який включає:

1. Збирання і опрацювання одержаної інформації з внутрішніх і зовнішніх джерел з подальшою її систематизацією завдяки статистичній обробці та узагальненню даних.
2. Зіставлення показників (доходів, витрат, фінансового стану тощо) задля визначення зв'язку між ними, їх повноти та достовірності шляхом арифметичного, логічного та балансового їх зведення.
3. Визначення величини відхилень показників завдяки виявленим факторам (соціально-економічні умови, кон'юнктура ринку, якість та ціна на товар тощо), що впливають на їх зміну. Тобто, проведення факторного аналізу задля визначення величини відхилень між плановими та фактичними показниками.
4. Виявлення раніше не використаних резервів завдяки методичному забезпеченню економічного аналізу, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства у майбутньому.

Завершальним (підсумковим) етапом аналітичного процесу на підприємстві передбачено:

1. Підсумкову оцінку та узагальнення одержаних в ході аналізу результатів. Узагальнення стає можливим завдяки [11, с. 53]:
 - текстовим носіям (аналітичні: звіти, висновки, записки, довідки);
 - графічним носіям (графіки, таблиці, рисунки).

Зазвичай в цілях наочності взаємодоповнення та кращого сприйняття застосовують одночасно два види носіїв, тобто аналітичні звіти (висновки) доповнюють таблицями тощо.

Структура та зміст аналітичного звіту (висновку) залежать від мети, цілей та завдань, передбачених планом аналізу. Найчастіше охоплює такі пункти [11, с. 54]:

- характеристика рівня виконання плану та програми підприємства в ході здійснення ним господарської діяльності;
- оцінка виявлених чинників і рівня їх впливу на аналізовані показники діяльності підприємства;
- перелік можливих заходів щодо реалізації раніше не використаних резервів, у разі їх попереднього виявлення;
- розробка організаційно-технічних заходів, задля усунення виявлених недоліків;
- надання висновків та пропозицій.

На відміну від аналітичного звіту (висновку), складання аналітичних записок чи довідок передбачене за результатами аналізу найбільш проблемних питань, передбачених програмою аналізу. Тому їх зміст є чітким і стислим, вони включають: оцінку виявлених чинників і їх вплив на аналізовані показники, а також висновки і пропозиції.

2. Контроль за реалізацією пропозицій, які були спрямовані на усунення виявлених недоліків.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, організація системи економічного аналізу з врахуванням усіх особливостей підприємств, які функціонують на ринку антикваріату, дозволить адекватно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі шляхом прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень.

Також організація аналітичного процесу на підприємствах ринку антикваріату має охоплювати такі напрями: розроблення планів і програм щодо комплексного та тематичного аналізу діяльності підприємства. Причому роль тематичного аналізу є доволі вагомою, оскільки має бути спрямована на особливості предметів антикваріату та колекціонування, які відносяться до різних категорій; залучення до аналітичного процесу всіх можливих економічних та технічних відділів з подальшим визначенням відповідальних осіб. Оскільки підприємства ринку антикваріату зазвичай є малими, то такими особами є головний бухгалтер і директор підприємства; залучення усієї доступної достовірної інформації з облікових (фінансова, статистична звітність) та позаоблікових (спеціалізована література) джерел; можливість залучення технічних і програмних засобів задля автоматизації аналітичного процесу; головним показником, який вказує на успішну господарську діяльність, є прибуток, тому необхідно проаналізувати не тільки його динаміку, але й визначити вплив чинників на його зміну.

Тому, на нашу думку, реалізація усіх окреслених вище аналітичних завдань сприятиме забезпеченню ефективного економічного аналізу діяльності суб'єктів господарювання на ринку антикваріату.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: навч. посібник / М.Г. Чумаченко, М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбаток. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
2. Мних С.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручник / С.В. Мних. – К.: КНТЕУ, 2008. – 514 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
4. Економічний аналіз: навч. посібник / за ред. Ф.Ф. Бутинця. – Ж.: ПП Рута, 2003. – 680 с.
5. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу [Електронний ресурс]: навч. посібник / Г.І. Купалова. – К.: Знання, 2008. [Цит. 2015, 6 грудня]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/188-teorya-ekonomichnogo-analzu-kupalova-g.html>
6. Дацій О.І. Теорія економічного аналізу / О.І. Дацій, О.О. Шевченко, Н.І. Демчик та ін. – Д.: Біла К.О., 2014. – С.45.
7. Шкарабан С.І. Теоретичні засади економічного аналізу в умовах становлення ринкових відносин в Україні / С. Шкарабан, І. Лазаришина //Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету. – 2008. – Вип. №3(19). – С. 9–13.
8. Теорія економічного аналізу: навч.посіб./ Ю.О. Нестерчук, С.Ю. Соколюк, О.В. Жарун. – Умань: Видавець «Сочінський», 2012. – 236 с.
9. Олійник О.В. Розвиток економічного аналізу в умовах інституційних змін: монографія / О.В. Олійник. – Ж.: ЖДТУ, 2008. – С. 313.
10. Ковальчук Т.М. Теорія економічного аналізу: навч. пос./ Т.М. Ковальчук. – Ч.: ЧНУ, 2011. – 544с.
11. Герасименко Т.О. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб./ Т.О. Герасименко, М.О. Мазуренко. – Львів, 2014. – 320 с.

REFERENCES

- 13) Chumachenko, M.H., Boliukh, M.A., Burchevskiy, V.Z., Horbatok, M.I. (2001). Ekonomichnyi analiz [Economic analysis]. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
- 14) Mnykh, Ye.V. (2008). Ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstva [Economic analysis of the company]. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
- 15) Savytska, H.V. (2007). Ekonomichnyi analiz diialnosti pidpriemstva [Economic analysis of the company]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- 16) Butynets, F.F. (Ed.). (2003). Ekonomichnyi analiz [Economic analysis]. Zhytomyr: PP «Ruta» [in Ukrainian].
- 17) Kupalova, H.I. Teoriia ekonomichnoho analizu [Theory of Economic Analysis]. Retrived from ftp: <http://westudents.com.ua/knigi/188-teorya-ekonomichnogo-analzu-kupalova-g.html>. [in Ukrainian].
- 18) Datsii, O.I., Shevchenko, O.O., Demchuk, N.O., et al. (2014). Teoriia ekonomichnoho analizu [Theory of Economic Analysis]. Dnipropetrovsk: Bila K.O. [in Ukrainian].
- 19) Shkaraban, S., & Lazaryshyna, I. (2008). Teoretychni zasady ekonomichnoho analizu v umovakh stanovlennia rynkovykh vidnosyn v Ukraini [The theoretical basis of economic analysis in the conditions of market relations in Ukraine]. Proceedings of the department of economic analysis Ternopil National Economic University (Vols. 3), (pp. 9-13). Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
- 20) Nesterchuk, Yu.O., Sokoliuk, S.Yu., Zharun, O.V. (2012). Teoriia ekonomichnoho analizu [Theory of Economic Analysis]. - Uman: Vydavets "Sochinskyi" [in Ukrainian].
- 21) Oliinyk, O.V. (2008). Rozvytok ekonomichnoho analizu v umovakh instytutsiinykh zmin [The development of economic analysis in terms of institutional change]. Zhytomyr: ZhDTU [in Ukrainian].
- 22) Kovalchuk, T.M. (2011). Teoriia ekonomichnoho analizu [Theory of Economic Analysis]. Ch.: ChNU [in Ukrainian].
- 23) Herasymenko, T.O, Mazurenko, M.O. (2014). Analiz hospodarskoi diialnosti [Economic activity analysis]. Lviv: [in Ukrainian].